

Tijdens door Elsche Korf voor de **Federatie van Folkloristische Groepen Nederland** gegeven kadercursussen, kwam er telkens van de dansleiders in opleiding het verzoek om de geschiedenis van het dansmateriaal van hun groep te achterhalen. Met behulp van haar uitgebreide bibliotheek is het gelukt om van een heel groot deel de bijzonderheden te verschaffen. Deze zijn hieronder samengebracht in het hoofdstuk

De geschiedenis van de dansen van

Achttoer

Deze dans lijkt spreken op de Åttetur frå Asker uit Noorwegen.

After the ball

Volgens Marco Bos en Kees Notenboom is de melodie *After the ball* gecomponeerd in 1892 door de Amerikaan Charles K. Harris. Zie verder Schotse Wals.

Amoureuse

De componist is Rodolphe Berger en voor het eerst uitgegeven in 1900. De dans heeft als ondertitel *La nouvelle valse des Tziganes*. Tzigane is Frans voor zigeuner.

Amoureuze (Wals Fantasie)

Zie Amoureuse.

Boemse desi

Ik heb de originele bladmuziek uit 1939. De muziek heet Booms-a-daisy en is gecomponeerd door Annette Mills. Over de oorsprong van de dans weet ik niets. Ik vermoed wel dat de maker een Engelsman was.

Boerendans v.d Ven

Ik heb de dans weleens gezien. De muziek ken ik als "Trampelpolka tanz ich gern". De dans ken ik verder niet, maar weet wel wie v.d. Ven is. In de jaren rond de Tweede Wereldoorlog was het echtpaar Dr. Elise van der Ven-ten Bensel en D.J. van der Ven in Nederland druk bezig met het vastleggen van onze volkscultuur. Zij hebben enorm veel gepubliceerd, onder andere ook op dansgebied. Zij waren echter in de oorlog "fout". Je moet dus een speciale bril opzetten tijdens het lezen van hun boeken.

Boerenschots

In "Liederen en Dansen uit West-Friesland" geschreven door B. Veurman en D.Bax uitgave 1944 worden drie melodieën en dansbeschrijvingen gegeven, waarvan de derde de subtitel "Hou maar de rokjes vast..." heeft. Over de historie van de Boerenschotsen is niet veel bekend.

Boereskos (Hou maar an m'n rokkie vast)

Boston Return

Is ook bekend als Boston Retour. De dans komt uit Amerika en werd omstreeks 1874 in Europa ingevoerd. Rond 1915 werd de dans in Nederland veel gedanst. Ik heb de bladmuziek en dansbeschrijving gevonden in Old Timers, een uitgave van Stichting Nevofoon 1988.

Carl Eriks Wals

Een dans gemaakt in 1994 door Elsche Korf, op muziek, getiteld *Valsen til Christine*, van de Deense harmonicaspeler Carl Erik Lundgaard Jensen. De dans mag gedanst worden, maar op dans en muziek rust auteursrecht.

Charmeuse

De dans "La Charmeuse" is gemaakt door Bernard Leefson en de bijbehorende muziek door Jacques Leefson. Ik heb een fotokopie van de dansbeschrijving en bladmuziek uitgegeven door "De Algemeene Koninklijke Muziekhandel", Spui 2, Amsterdam.

In "Het dansen" door B.H. Polak (1901) staat op de laatste bladzijde: "*Ofschoon de choréographie of dansbeschrijfkunde voor een leek niet zoo gemakkelijk te begrijpen is, willen wij den lezers de omschrijving niet onthouden van de "Charmeuse" van onzen landgenoot BERNARD LEEFSON, en wel in de Engelsche taal, zooals ze voorkomt in de uitgave van dien dans.*" Daarna volgt de dansbeschrijving van *La Charmeuse* met als subtitel *A new Saloon Dance*.

Congo Polka

Hier heb ik helaas geen gegevens van. Wel weet ik dat de dans ook als Westfriesland Polka bekend is bij district West.

Daisy ('s nachts na het bal) (walsfantasie)

Deze titel klopt volgens mij niet. "After the ball" is een andere melodie dan "Daisy Bell". Daisy Bell is volgens een voetnoot in de bladmuziek van La Czarine (zie Polka Mazurka) een Engelse tophit van rond 1900.

Deense Quadrille

Oorspronkelijk een Deense dans genaamd Sønderborg Doppelt Quadril. Via Amerika naar Engeland gegaan onder de naam Danish Double Quadrille.

den lille Hamburg

Ik vermoed dat dit een Deense dans is. In ieder geval Skandinavisch.

Donder in 't hooi

Nu beschouwen we dit als traditioneel Westfries. Waar het daarvoor vandaan kwam is onbekend.

Dubbele Blaadjes

Zie Donder in 't hooi.

Dubbele Duitse

zie Enkele Duitse Polka.

Dubbele Duitse Polka

zie Enkele Duitse Polka.

Enkele Duitse Polka

De Nederlandsche Vereeniging van Dansleeraren heeft rond 1940 veel uitgegeven over de oude dansen. Ik heb drie uitgaven van Dansinstituut Bus uit Groningen. In de laatste wordt over de Duitse Polka gezegd dat deze dans in 1850 in de mode kwam en allerlei namen kreeg. In de Dubbele Duitse Polka wordt elk figuur van de Enkele dubbel gedaan. Er is een handschrift bewaard gebleven van speelman Jan Klok uit Andijk (ca. 1900). Uit het veelvuldig voorkomen van Duitse Polka's in zijn handschrift moge blijken hoe populair die dans in Noord-Holland was.

Enkele Duitse

zie Enkele Duitse Polka.

Fruhlingsboten-walzer

Frühlingsbotenwalzer

De dans heet officieel Frühlingsboten en is gemaakt door Rudolph Knoll uit Hamburg. De muziek is van H.Eberle. De verspreiding in Nederland van deze dans is mede te danken aan Maurice Polak, *leeraar in het dansen te Amsterdam*. Hij is onder meer verantwoordelijk voor de uitgave van de Frühlingsboten Wals bij Bureau T.A.V.E.N.U.-Abrahamson & Van Straaten, Kalverstraat 120, Amsterdam. Als subtitel staat op de bladmuziek met dansbeschrijving: *nieuwe dans*. De uitgave is gedateerd mei 1910.

Fruhlingsboten

Graciana

De oorsprong van deze dans is mij niet bekend. Zou de dans moeten zien en de muziek moeten horen om een tijdsbeeld te krijgen.

Hakke Toon

Bij de meeste groepen van district West wordt de Hakke Toone gedanst, die door Anne Sanson-Catz rond 1920 is opgeschreven of ontworpen. De dans komt in ieder geval niet, zoals zij in de dansbeschrijving aangeeft, van Terschelling. Hakketoone-dansen waren over heel Europa bekend. In Duitsland heet deze categorie Hackschottisch.

Hakke-tône

Hakketone

Hongaarse Mazurka

De muziek is traditioneel uit het Zuiden van ons land. De dans is door Elsche Korf gemaakt in 1987. De dans mag gedanst worden, maar er rust auteursrecht op.

Hou maar aan me rokkie vast

De tweede naam voor een Boerenschots uit West-Friesland.

Hozenpolka

Deze dans staat in het boekje "Muziek en dans uit Oost-Nederland" van Cees Tempel (Dennis Music 1986). Het blijkt een variant op de Duitse Polka te zijn, die o.a. op Terschelling op de muziek van "Siena laat me los" wordt gedanst. Waarschijnlijk is de dans overgehouden van een uitwisseling.

IJspolka

Restant van een Europese modedans, die ook onder de naam Rheinländer bekend was. District West danst een versie die in ook in Friesland en Oost-Nederland bewaard is gebleven.

IJswals

Onder deze naam zijn bij mijn weten zeker twee dansen in omloop. Een gemaakt door Anne Sanson-Catz rond 1925. Zij heeft gebruik gemaakt van muziek uit de "Hollantsche Schouwburg", Amsterdam 1696-1716, getiteld *Oude Passepie*. De ander is een heel andere dans, onder andere gedanst door de groep van Delden.

Kaiserhoff-polka

Zoals de naam al doet vermoeden is deze dans van het Duitse taalgebied afkomstig. Heel veel hotels en "Gasthöfe" heetten en heten Kaiserhof. De dubbele ff is dus onzin. Hoe de dans in Noord-Holland is terecht gekomen is een raadsel.

Kamp van Zeist (Boerenschots)

Zie voor "Kamp van Zeist" Boerenschots. Het liedje is waarschijnlijk uit de tijd van Napoleon. De Kamp van Zeist hoorde bij de verdedigingslinie van Utrecht. In het boekje van Marco Bos en Kees Notenboom "Dansen uit Noord-Holland" (Dennis Music 1983) is meer over de achtergrond te vinden.

Kamp van Zeist

Keizerhofpolka

zie Kaiserhof

Keperen Schots

Een dans gemaakt door Elsche Korf in 1984, op muziek gecomponeerd in 1983 door Hans Keuper. De dans mag gedanst worden, maar op dans en muziek rust auteursrecht.

Kruispolka

De Kruispolka zoals wij hem kennen is een Duitse dans en heette oorspronkelijk de Stettiner Kreuzpolka. Overigens, de plaats Stettin ligt nu in Polen. In 1885 werd deze dans populair.

Lieverdje

't Lieverdje

Volgens Marco Bos en Kees Notenboom heet een dans met dezelfde passen, maar andere muziek ook wel Boheemse Polka. Is uit de familie van de Hackschottisch.

Mazurka

Als we de boeken mogen geloven heeft deze dans Poolse en Russische voorouders, maar is de vorm, die bij ons bekend is afkomstig van Jullien. Hij noemde de dans "The original Mazurka" or "Cellarius Valse" (Cellarius was een Franse collega). Jullien was erg gespitt op copyright. Toen bleek dat er illegale kopieën werden verkocht stond hij erop alle authentieke exemplaren van zijn handtekening te voorzien. Ik heb een fotokopie van zo'n exemplaar. Een goede vriend van mij, Jac Fuchs, schreef mij dat de Londense uitgever werkte tussen 1840 en 1860 en dat in 1847 de dans al gedanst werd bij de "upperclass".

Molen

De Molen

De subtitel van deze dans bleek te zijn *Hoor de volgels fluiten*. Onder deze titel staat de dans beschreven in "Reidansen" door Willemien Brom-Struick (1928, 1932 en 1946). De dans lijkt sprekend op een Deense dans uit West-Jutland genaamd Sløjfen. Hetgeen "strik" betekent.

Naar de markt (Als m'n vader en m'n moeder)

Deze is een hoognederlandse versie van Hoakseberge. Waarschijnlijk restant van Duitse en/of Europese modedansen.

Ontmoette mij een kikvorsch

In een boek getiteld "Uit den goeden ouden tijd", jeugdherinneringen van Neeltje Mulder 1912, staan in het hoofdstuk *Bruiloftsgewoonten* allerlei dansen beschreven, met liedteksten erbij. Onder andere ook de liedtekst bij een contradans à l'Anglais:

*'k Zou laatst door een boomgaard gaan,
Ontmoette mij een kikvorsch,
'k Meende hem te grijpen,
'k Meende hem te knijpen,
Wiptem sprong zijn broekje los,
Wiptem zei de kikvorsch*

Neeltje Mulder beschrijft de periode rond 1845.

Verder schrijft zij, dat op deze contradans allerlei liedteksten werden gezongen. Zij geeft er zes, waarvan de kikvorsch er één is. Tot slot van het hoofdstuk merkt zij op, "dat ieder liedjes en wijsjes kende waar nog velen aan toegevoegd kunnen worden, behorende bij den opgewekten dans".

Dat verklaart de veelheid aan liedteksten op min of meer dezelfde dans bij de groepen van Laren, Soest en de Eemland Dansers.

Open wals

Dit zegt mij niet veel behalve dat "open wals" ook wel Tirolerwals heet en dat die in veel Duitse en Oostenrijkse dansen voorkomt. De melodie die mij werd voorgezongen is melodie 64 (wals) uit het speelmanshandschrift uit 1864 van Kiers. Dit manuscript is uitgegeven in 1978. Kan dus pas na die datum bij de Federatiegroepen bekend zijn geworden. Waarschijnlijk is de dans dus nieuw, maar is de maker vooralsnog onbekend.

Pas de Quatre

Hier heb ik de originele bladmuziek van. Het komt uit een Opera Burlesque genaamd "Faust up to date". De muziek is van Meyer Lutz en de passen zijn of gemaakt of alleen genoteerd door R.M. Crompton, Professor of dancing, London. De dans Pas de Quatre (=dans voor vier) is zo genoemd naar de vier balletdanseressen, die de dans dansten in de Opera.

Pas de quatre

Polka Ongelijk

De muziek is van Frans Tromp uit 1986. De dans is van Elsche Korf ook uit 1986. De dans mag gedanst worden, maar er rust auteursrecht op.

Polka-mazurka

De heer Bus schrijft dat deze variatie op de gewone polka is bedacht door Grootvorstin Maria Nikolaewna van Rusland. Elsche heeft een CD in haar bezit met speeldoosmuziekjes. De muziek staat daar op met als titel La Czarine. La Czarine blijkt in 1897 gecomponeerd te zijn door Louis Ganne. Hij gaf zijn compositie de subtitel *Mazurka Russe* mee. In ieder geval was deze dans rond 1850 in heel Europa populair. In het speelmanshandschrift van Jan Klok uit Andijk (ca. 1900) komt de Polka Mazurka twaalf keer voor. Het was dus een zeer populaire dans.

Rozenwals

We kennen in Nederland twee dansen met dezelfde naam. Een pareldans uit het oosten van ons land met dus verwantschap met Duitsland en een Vlaamse versie, die voor een groot aantal paren is geschreven. De Oost-Nederlandse versie staat beschreven in "Muziek en Dans uit Oost-Nederland" van Cees Tempel (Dennis Music 1986).

Schaatsenrijder

Deze dans is in 1897 (met copyright) uitgegeven door Gallet in Parijs. De dans is van M. Willemot en de muziek is van E. Jouve. De dans is vrijwel origineel bewaard gebleven. De muziek was zo ingewikkeld, dat daarbij wat volkse vereenvoudigingen zijn toegepast.

Schotse wals (After the ball)

Zie voor de muziek "After the ball". De dans komt uit Engeland, waar hij o.a. bekend staat als Family Waltz, Circle Waltz en Waltz Contra. Uit het speelmanshandschrift van Jan Klok blijkt dat ook deze dans heel populair was in Noord-Holland rond 1900.

Schotse Trije

Oorspronkelijk een dansvorm die in heel Nederland gedanst is. Men gebruikte voor de verschillende figuren altijd de laatste tophits. De versie die wij kennen is die van Friesland. Bovendien hebben de Friezen voor een optreden in het Openluchtmuseum in 1919 te Arnhem een openluchtspel in elkaar laten zetten door Y.C. Schuytmaker, waarbij de dans het Schoenmakertje opgenomen werd in de Schotse Trije. Overigens betekent trije "drie" en zou de dans op z'n Fries als "Skotse Trije" geschreven moeten worden.

Slaapmuts

Dit is een restant van een Europese modedans met heel veel verschillende benamingen. Onder andere *Flip die vleugelt*, *Zevenpas en 1234567*.

Spaanse dans (of wals)

Spaanse wals

Volgens de heer Bus vertoont de dans grote overeenkomsten met de Academie-Wals gemaakt door J. Koopman uit Rotterdam. De muziek is het middenstuk van een groot concertstuk genaamd de *Aux Pyrenées* met als subtitel *Valse Basque*. De bladmuziek heb ik in mijn bezit. De dans is van na 1900. In het oosten van ons land wordt de Spaanse Wals ook gedanst op een heel andere melodie, die bekend staat als de Snijbonenwals. Ik vermoed dat dat een melodie is uit een Duitse operette.

St. Bernard wals

St. Bernard waltz

St. Bernhardt wals

Bernard wals

Ik heb van deze dans een 45-toeren plaatje van het orkest van Jan Corduener. Daarop staat als titel St. Bernard Waltz. Als componist wordt Swallow gegeven. De dans wordt in Bus niet genoemd. In een latere publicatie van de Nederlandse Bond van Dansleraren getiteld "Oude- en Figuurdans" uit 1949, staat dat de muziek is gecomponeerd door Doug Swallow en in 1937 is uitgegeven door Irwin Dash Music Co. Ltd. London.

Te Laren op de dom

Onder vele namen bekend. Onder andere *Te Laren op de brink* en *Te Uitert op de dom*, waarbij Uitert staat voor Utrecht. Deze dans staat beschreven in "Adelijn, bruin Maagdelein" van Veurman en Bax 1966. Veurman schrijft over deze dans: "*Gelukkig zingt men niet meer de schoolmeesterachtige verbetering 'op de brink'. Dr. Tj. W. R. de Haan heeft aannemelijk gemaakt, dat 'dom' of 'doem' hier zoveel als gerechtsdag betekent. Voor het publiek was zo'n officiële plechtigheid, waarbij van heinde en ver mensen samenstroomden, niet minder dan een dag van feest en pret maken geworden*".

Deze dans wordt gedanst in een opstelling waarbij twee paren tegenover elkaar staan, één paar in klokrichting en een ander paar tegen klokrichting kijkend. In de danswereld heet deze opstelling Sicilian circle.

Trekzak

De muziek is van Frans Tromp uit 1983 en de dans van Elsche Korf uit 1984. De dans mag gedanst worden, maar op dans en muziek rust auteursrecht.

Trommelwals

Een populaire Deense dans voor drie paren in een groepje. Op z'n Deens heet hij Trommelvalse (uitgesproken als trommelwelzen)

Veleta

De dans is gemaakt door Arthur Morris uit Leeds in Engeland. De dans won in 1900 een derde prijs bij een wedstrijd voor nieuwe dansen. De jury zag de dans niet zo zitten, maar het publiek dacht er anders over.

Wals Runte

Deze dans staat als Walsrunte in een boekje van Stichting Nevofoon uit 1980 met daarin Friese dansen. De dans heeft echter een Engelse oorsprong. De bijbehorende muziek is volgens het boekje van W.A. Mozart.

Warder Schots

Elsche Korf, Jac Fuchs en Marco Bos hebben naar deze dans uitgebreid onderzoek gedaan. Het 96 pagina's tellende boek is verschenen in januari 2004. De dans is een modedans geweest en waarschijnlijk van voor 1850.

Waterpas

De muziek is van Frans Tromp uit 1987 en de dans van Elsche Korf uit 1988. De dans mag gedanst worden, maar ook op deze dans en muziek rust auteursrecht.

Wieringen varen

Een oud volksliedje, waar Elly Olderaan een dans op heeft gemaakt in 1981. Ook op haar dansen rust auteursrecht.

Wieringer schots

zie het boek van Jo Daan "Wieringer land en leven in de taal" uit 1981 en Warder Schots.

Wisselwals (Daisy)

zie Daisy.

Zwart laat je scheren

De basis was een Engelse en/of Europese modedans. Op Terschelling onder de naam "Swart laat 'm scheren" bekend gebleven. Swart is een bekende Terschellinger familienaam. "laat 'm scheren" is een Fries dialect en betekent "laat zich scheren". Zwart laat je scheren is dus een naam die Nederlanders er aan geven, die geen kennis hebben van de Friese taal.

Zweedse schottisch

Ik ken de Zweedse Schottisch goed. Men danst op honderden, verschillende melodieën. Lijkt op onze Enkele Duitse. Waarschijnlijk meegenomen van een uitwisseling. De melodie, die mij werd voorgezongen, heet volgens Frans Tromp de "Stockholm Schottis" en is rond 1970 gecomponeerd door een tot op heden onbekende Zweed.

Zweedse polka

Zie Zweedse Schottisch.

© 2004 Elsche Korf

met dank aan Jac Fuchs en Frans Tromp